

Original Article

ध्वनी प्रदूषण : कारणे, परिणाम व नियंत्रणात्मक उपायांचा अभ्यास

डॉ. मोतीलाल रामचंद्र दर्वे

सहयोगी प्राध्यापक व भूगोल विभाग प्रमुख, शिवप्रसाद सदानंद जायस्वाल महाविद्यालय अर्जुनी/मोर., जिल्हा गोंदिया

Email- motilalдарve@gmail.com

Manuscript ID:

सारांश:

JRD -2026-180514

ISSN: 2230-9578

Volume 18

Issue 5(A)

Pp. 58-61

May- 2026

Submitted: 15 Apr. 2026

Revised: 25 Apr. 2026

Accepted: 10 May. 2026

Published: 31 May 2026

ध्वनी प्रदूषण ही आधुनिक युगातील अत्यंत गंभीर पर्यावरणीय व सामाजिक समस्या बनली आहे. औद्योगिकीकरण, नागरीकरण, वाढती वाहतूक, लाऊडस्पीकर, डॉल्बी सिस्टीम, बांधकामे आणि आधुनिक यंत्रसामग्री यांच्या अतिवापरामुळे ध्वनी प्रदूषणाचे प्रमाण सातत्याने वाढत आहे. याचा परिणाम केवळ मानवी आरोग्यावरच नव्हे तर संपूर्ण पर्यावरण, जैवविविधता, पक्षी व प्राण्यांच्या नैसर्गिक जीवनचक्रावरही होत आहे. अभ्यासातून असे स्पष्ट होते की, ध्वनी प्रदूषणामुळे श्रवणशक्ती कमी होणे, बहिरेपणा, उच्च रक्तदाब, हृदयविकार, निद्रानाश, मानसिक तणाव, चिडचिड आणि कार्यक्षमता घटणे यांसारखे गंभीर परिणाम मानवावर होतात. तसेच पक्ष्यांच्या स्थलांतर प्रक्रियेत अडथळे निर्माण होऊन त्यांच्या संप्रेषण, प्रजनन व अधिवासावर विपरीत परिणाम होतो. परिणामी पर्यावरणीय संतुलन धोक्यात येते. ध्वनी पातळी ८५ डेसिबलपेक्षा जास्त झाल्यास मानवी आरोग्यास गंभीर धोका निर्माण होतो, हे अभ्यासातून स्पष्ट झाले आहे. त्यामुळे ध्वनी प्रदूषण नियंत्रणासाठी कठोर कायदे, प्रभावी अंमलबजावणी, हरितपट्ट्यांची निर्मिती, ध्वनीरोधक तंत्रज्ञानाचा वापर, सार्वजनिक जनजागृती आणि नागरिकांची जबाबदार भूमिका अत्यंत आवश्यक आहे. शाश्वत पर्यावरण आणि निरोगी समाज निर्माण करण्यासाठी ध्वनी प्रदूषण नियंत्रण ही काळाची गरज आहे. शासन, प्रशासन आणि नागरिक यांनी संयुक्तपणे प्रयत्न केल्यास ध्वनी प्रदूषणाचे प्रमाण कमी करून पर्यावरण संतुलन व मानवी आरोग्याचे संरक्षण करणे शक्य होईल.

मुख्यशब्द: ध्वनी प्रदूषण, पर्यावरण प्रदूषण, ध्वनी पातळी, डेसिबल, औद्योगिकीकरण, नागरीकरण, वाहतूक, लाऊडस्पीकर, मानवी आरोग्य, श्रवणशक्ती, मानसिक तणाव, निद्रानाश, जैवविविधता, पर्यावरणीय संतुलन, ध्वनी नियंत्रण उपाय, हरितपट्टा, ध्वनीरोधक तंत्रज्ञान, जनजागृती, शाश्वत पर्यावरण.

प्रस्तावना

ध्वनी हा मानवी जीवनाचा महत्त्वाचा भाग असला तरी अनावश्यक व अति तीव्र आवाजामुळे निर्माण होणारे प्रदूषण म्हणजे ध्वनी प्रदूषण होय. औद्योगिकीकरण, नागरीकरण, वाहतूक व्यवस्था, लाऊडस्पीकर, बांधकामे आणि आधुनिक यंत्रसामग्री यांच्या वाढत्या वापरामुळे ध्वनी प्रदूषणाची समस्या गंभीर बनली आहे. याचा परिणाम मानवी आरोग्य, पर्यावरण आणि सामाजिक जीवनावर होत आहे. Noise म्हणजे गोंगाट अर्थात वाढत जाणारा आवाज, लॅटिन भाषेतील Nausea या शब्दाचा अर्थ नकोसा वाटणे, तिटकारा येणे या शब्दापासून Noise हा शब्द तयार झाला आहे. ज्यावेळी आवाजाची तीव्रता मानवी सहनशक्तीपेक्षा जास्त होते आणि त्यामुळे त्रास, अस्वस्थता किंवा आरोग्य समस्या निर्माण होतात, त्यास ध्वनीप्रदूषण म्हणतात. ध्वनी म्हणजेच आवाज. ही निसर्गाने मानव व इतर प्राण्यांना दिलेली देणगी आहे. आपल्या भावना व्यक्त करण्यासाठी, परस्पराशी संदेशाची देवाणघेवाण करण्यासाठी आवाजाचा वापर होतो. देवळात गेल्यावर घंटा वाजवणे असो किंवा कोंबड्याच्या आवाजाने किंवा घडयाळाच्या गजराने जागे होणे असो, आवाजाचे माणसाला सुरुवातीपासूनच आकर्षण राहिले आहे. परंतु 'अति सर्वत्र वर्जयेत' ही म्हण ज्ञात असूनही आवाजावर नियंत्रण न ठेवल्याने ध्वनी प्रदूषण ही आज सर्वात गंभीर समस्या बनत चालली आहे.

Creative Commons (CC BY-NC-SA 4.0)

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) Public License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work noncommercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

Address for correspondence:

डॉ. मोतीलाल रामचंद्र दर्वे सहयोगी प्राध्यापक व भूगोल विभाग प्रमुख, शिवप्रसाद सदानंद जायस्वाल महाविद्यालय अर्जुनी/मोर., जिल्हा गोंदिया

How to cite this article:

दर्वे, मोतीलाल. रामचंद्र (2026). ध्वनी प्रदूषण: कारणे, परिणाम व नियंत्रणात्मक उपायांचा अभ्यास. Journal of research & development, 18(5(A)), 58–61. <https://doi.org/10.5281/zenodo.20924461>

Quick Response Code:

Website:

<https://jrdrvb.org/>

DOI:

10.5281/zenodo.20924461

ध्वनीच्या तित्रतेचे मापन बेल या परिमाणाने मोजतात. परंतु बेल ही तुलनेने मोठे एकक असल्याने त्याचा एक दशांश भाग 'डेसिबल' एकक म्हणून वापरतात.

उद्दिष्टे : 1. ध्वनी प्रदूषणाची कारणे समजून घेणे.

2. ध्वनी प्रदूषणाच्या परिणामांचा अभ्यास करणे.

3. ध्वनी प्रदूषण नियंत्रणासाठी उपाययोजना सुचविणे.

माहिती स्रोत व अभ्यास पद्धती (Methodology)

प्रस्तुत अभ्यासासाठी द्वितीयक माहिती (Secondary Data) स्रोताचा वापर करण्यात आला आहे. पर्यावरण भूगोल, पर्यावरण शिक्षण, पर्यावरणशास्त्र यासारखी पुस्तके, संशोधन लेख, शासकीय अहवाल आणि इंटरनेट स्रोतांचा वापर करून प्रस्तुत संशोधन पेपर तयार करण्यात आला आहे.

ध्वनी प्रदूषणाची कारणे :

आवाजाची तीव्रता वाढण्याची स्थिति म्हणजे ध्वनी प्रदूषण होय. या स्थितीलाच गोंगाट असे म्हणतात. ही स्थिति निर्माण होण्याची प्रमुख दोन कारणे आहेत.

1. **निसर्गनिर्मित कारणे :** यात ढगांचा गडगडाट, फार मोठ्या समुद्री लाटांचा आवाज, भूकंप, ज्वालामुखी, वादळ इत्यादी कारणाने ध्वनी प्रदूषण होते. मात्र त्याचे प्रमाण कमी व अल्प काळासाठी असते.
2. **मानवनिर्मित कारणे :** सकाळी उठल्यापासून ते रात्री झोपेपर्यंत माणसाला विविध प्रकारच्या गोंगाटाला तोंड द्यावे लागते. घरात वापरण्यात येणारी टी. व्ही., टेपरेकॉर्डर, टेलिफोन, रस्त्यावरून धावणाऱ्या वाहनांचा आवाज, त्यांनी वाजवलेले कर्कश हॉर्न , मोठ्याने आवाज करीत धावणारा ट्रॅक्टर, रेल्वेतून प्रवास करीत असताना होणारा तीव्र आवाज, ध्वनिक्षेपक हे सर्व आपण मुकाट्याने सहन करीत असतो. याशिवाय कारखान्यातील यंत्रांचा आवाज, विमानाचे उड्डाण, छपाई यंत्रे, पीठ गिरण्या, फटाके, वाद्ये अशी असंख्य ध्वनिप्रदूषणाची उगमस्थाने म्हणून सांगता येतील. वाढत्या शहरीकरणामुळे वाहनांचा किंवा सार्वजनिक प्रवासी वाहतूक यंत्रणेचा आवाज हा मर्यादितपेक्षा जास्त आहे.

आधुनिकीकरणाच्या हव्यासामुळे आणि यांत्रिकीकरणामुळे आज संपूर्ण जग ध्वनिप्रदूषणाच्या विळख्यात सापडले आहे. हल्ली वाहनांना चित्र-विचित्र आवाज करणारे हॉर्नस बसवलेले असतात. हे चित्र-विचित्र, कर्कश आवाज करणारे हॉर्नस प्रदूषणामध्ये भर घालतात. काही तरुण वर्ग शहरातील रस्त्यांवरून सायलेन्सर न लावता मोटारसायकली वेगाने चालवतात. तो त्यांचा एक छंद असतो. पण त्यामुळे होणारे आवाजाचे प्रदूषण भयंकर असते. लहान-मोठ्या कोणत्याही कारणांसाठी आनंद व्यक्त करण्यासाठी फटाके लावले जातात. फटाक्यांच्या मोठ्या माळाच सलगपणे लावल्या जातात. मिरवणुकीत अशा फटाक्यांबरोबरच डॉल्बी सिस्टीमवर लावलेली गाणी आणि तरुणांचे नाच ही एक अत्यावश्यक बाबच जणू बनली आहे. त्यांच्या कर्कश आवाजाने कान फाटतील की काय असे वाटून जाते. यामधून कोणत्या प्रकारचा आनंद लोकांना मिळतो हे एक न उलगडणारे कोडे आहे. वर्षभरात येणारे सण उत्सव, जयंती-पुण्यतिथि कार्यक्रमाच्या दिवशी कोपऱ्या-कोपऱ्यावर मोठ्याने लावलेल्या गाण्यांच्या रेकॉर्ड्स त्रासदायक ठरतात. लग्न, बारसे वा गणपतीच्या मिरवणुकी असोत यात डॉल्बी सिस्टीमवरील बेधुंद गाणी, फटाक्यांचे आवाज इतके कर्कश असतात की, ते नकोसे वाटतात. सणांपाठीमागचे मुळ हेतू विसरून जाऊन आपण फक्त पर्यावरणाचे प्रदूषण वाढवण्याचे काम करत अहोत.

ध्वनी प्रदूषणाचे परिणाम :

ध्वनी प्रदूषणाचे मानवी जीवनावर तसेच सजीव सृष्टीवर विघातक परिणाम होतात. दिवस-रात्र मोठ्या आवाजात राहण्याची आता आपल्याला सवय झालेली असली तरी त्याचे भावी काळातील परिणाम फार भयंकर आहेत. आपल्या शरीरावर होणारे हे परिणाम आपल्याला कालांतराने जाणवू लागतात. ध्वनी प्रदूषणाचे मानवावर अतिशय संथ गतीने परिणाम होतात. शिवाय ध्वनी प्रदूषण ही सार्वजनिक बाब असल्यामुळे लोकांना त्याची लवकर जाणीव होत नाही किंवा लोक त्याकडे मुद्दाम दुर्लक्ष करतात. वायू, जल प्रदूषणाकडे मानवाचे लक्ष केंद्रित झाले असून त्यांच्यावरील उपाययोजनेवर सर्वत्र प्रयत्न सुरू आहेत. त्याच्या तुलनेने ध्वनी प्रदूषणाकडे मानवाचे लक्ष वेधले गेले नाही. परंतु खरे तर ध्वनीप्रदूषणाचे परिणाम अत्यंत भयानक आहेत. ध्वनीप्रदूषणाचे शारीरिक, मानसिक व पर्यावरणीय परिणाम पुढीलप्रमाणे आहेत.

(अ) शारीरिक परिणाम

श्रवणशक्ती कमी होणे : सतत गोंगाटात राहणाऱ्या माणसाला लवकर बहिरेपणा येतो. म्हातारपणी, वयाच्या ७० वर्षांनंतर ऐकायला कमी येणे हे स्वाभाविक आहे. आपल्या आधीच्या पिढीतील माणसे अगदी ८० व्या वर्षापर्यंतही चांगले ऐकू शकत होती. पण आताच्या पिढीतील माणसांना लहान वयातच ऐकायला कमी येऊ लागले आहे.

बहिरेपणा : सातत्याने मोठ्या आवाजात राहिल्याने बहिरेपणा लवकर येतो. ८० डेसीबलपेक्षा जास्त तीव्रता असलेला ध्वनी सततच्या संपर्कामुळे हळूहळू परिणाम करतो. त्यामुळे काही वर्षांनंतर बहिरेपणा येऊ शकतो. श्रवणशक्तीवर विमानाच्या आवाजाचा सतत आघात झाला तर श्रवणशक्ती क्षीण होत जाऊन न भरून येणारा कायमचा बहिरेपणा येतो. पॅसिफिक महासागरातील जिमा बेटावर जेट बाँबरच्या सततच्या वर्दळीने बहुसंख्य लोक बहिरे झाले आहेत.

उच्च रक्तदाब : शरीराच्या चयापचय क्रियांमध्ये उपद्रव होऊन शरीरस्वास्थ्यही बिघडू लागते. परिणामी अपचन, धाप, उच्च रक्तदाब व रक्ताभिसरणात विकृती जाणवू लागते. मानवी शरीराच्या काही अवयवांत शैथिल्य येऊन ते थकल्यासारखे भासतात.

हृदयविकार : कारखान्याचा सलग उच्च स्वराच्या आघाताने कामगारांना रक्तदाब, हृदयविकार, बहिरेपणा यासारख्या गंभीर आजारांना सामोरे जावे लागते.

डोकेदुखी : मोठ्या आवाजामुळे मेंदूर आणि माज्जासंस्थेवर ताण येतो. त्यामुळे तनाव वाढतो आणि डोकेदुखी सुरू होते.

असाध्य व्याधीचा प्रादुर्भाव : ध्वनी प्रदूषणाच्या तीव्र दुष्परिणामांमुळे अॅलर्जी, दमा, निद्रानाश, विस्मरण, बुद्धिभ्रंश यासारख्या असाध्य व्याधी जडतात.

(ब) मानसिक परिणाम

चिडचिड : बऱ्याच वेळेला मानसिक विकृती निर्माण होते. एकसारखेच मोठ्या आवाजात राहिल्याने चिडचिडपणा निर्माण होतो.

तणाव : सभोवताली गोंगाट, लाऊडस्पीकर्स, डीजेचे आवाज आणि गर्दी असल्यास कोणतेही काम करताना तणाव निर्माण होतो.

निद्रानाश : मानसिक स्वास्थ्य बिघडते. माणूस चिडखोर बनतो. त्यामुळे निद्रानाशाचा रोग जडून शारीरिक स्वास्थ्यही बिघडते. कार्यक्षमता कमी होते. ध्वनी प्रदूषणावर मात करण्यासाठी लोक झोपेच्या गोळ्या, नशापाणी करतात. धूम्रपानाची सवय लागते.

एकाग्रता कमी होणे : सभोवताली गोंगाट, लाऊडस्पीकर्स, गर्दी असल्यास कोणत्याही कामातील एकाग्रतेचा भंग होतो.

(क) पर्यावरणीय परिणाम

पक्ष्यांच्या जीवनावरील परिणाम : ध्वनी प्रदूषण म्हणजे वातावरणात निर्माण होणारा अनावश्यक व त्रासदायक आवाज. वाहतूक, उद्योग, रेल्वे, विमानतळ, लाऊडस्पीकर, बांधकामे इत्यादींमुळे ध्वनी प्रदूषण वाढते. याचा मानवांसोबतच पक्ष्यांच्या जीवनावर आणि त्यांच्या स्थलांतर प्रक्रियेवर गंभीर परिणाम होतो. पक्षी स्थलांतर करताना नैसर्गिक आवाज, वाऱ्याची दिशा आणि इतर संकेतांचा उपयोग करतात. मोठ्या आवाजामुळे हे संकेत अस्पष्ट होतात व पक्षी चुकीच्या दिशेने जाऊ लागतात. पक्षी एकमेकांशी आवाजाद्वारे संपर्क साधतात. ध्वनी प्रदूषणामुळे त्यांचे संदेश नीट पोहोचत नाहीत. त्यामुळे पक्ष्यांच्या थव्याचे समन्वय बिघडते. सततच्या मोठ्या आवाजामुळे पक्ष्यांमध्ये ताण निर्माण होतो. त्यांची विश्रांती, झोप आणि प्रजनन प्रक्रिया प्रभावित होते. त्यामुळे विमानतळाजवळील भागांमध्ये अनेक स्थलांतरित पक्षी कमी प्रमाणात दिसतात. महामार्ग आणि औद्योगिक क्षेत्रांजवळ पक्ष्यांची संख्या घटलेली आढळते. ध्वनी प्रदूषण जास्त असलेल्या भागांपासून पक्षी दूर राहू लागतात. त्यामुळे त्यांचे नैसर्गिक अधिवास बदलतात आणि स्थलांतर मार्गांमध्ये बदल होतो.

प्राण्यांच्या संप्रेषणात अडथळा : ध्वनी प्रदूषण म्हणजे मानवी क्रियांमुळे निर्माण होणारा अवांछित व तीव्र आवाज होय. वाहनांची गर्दी, रेल्वे, विमानतळ, कारखाने, बांधकामे, लाऊडस्पीकर इत्यादींमुळे निर्माण होणारा मोठा आवाज प्राण्यांच्या नैसर्गिक जीवनावर गंभीर परिणाम करतो. विशेषतः त्यांच्या संप्रेषण प्रक्रियेत मोठा अडथळा निर्माण होतो.

जैवविविधतेवर परिणाम : ध्वनी या प्रदूषणाचा जैवविविधतेवर गंभीर परिणाम होतो. ध्वनी प्रदूषण हे केवळ मानवांसाठीच नव्हे तर संपूर्ण जैवविविधतेसाठी धोकादायक आहे. प्राण्यांचे संप्रेषण, प्रजनन, स्थलांतर आणि अधिवास यांवर त्याचा गंभीर परिणाम होतो. त्यामुळे पर्यावरणाचे संतुलन राखण्यासाठी ध्वनी प्रदूषण नियंत्रण करणे अत्यंत आवश्यक आहे.

स्रोतनिहाय ध्वनी पातळी आणि संभाव्य परिणाम

ध्वनीची तीव्रता डेसिबल (dB) मध्ये मोजली जाते. तक्ता 1 वरून असे दिसून येते की, ध्वनी पातळी वाढत गेल्यास मानवी आरोग्यावर होणारे परिणाम अधिक गंभीर होत जातात. ८५ dB पेक्षा जास्त ध्वनी दीर्घकाळ ऐकणे धोकादायक आहे. या तक्त्यामध्ये विविध ध्वनी स्रोत, त्यांची ध्वनी पातळी (dB) आणि त्यामुळे होणारे संभाव्य परिणाम दर्शविले आहेत. ध्वनीची तीव्रता वाढत गेल्यास मानवी आरोग्यावर होणारे दुष्परिणामही वाढतात,

ध्वनी स्रोत	ध्वनी पातळी	संभाव्य परिणाम
शांत खोली	३०	आरामदायी
सामान्य संभाषण	६०	सुरक्षित
वाहतूक कोंडी	८५	तणाव, डोकेदुखी
रेल्वे इंजिन	१००	कान व मेंदूर परिणाम
लाऊडस्पीकर	११०	तीव्र डोकेदुखी
विमान उड्डाण	१२० ते १४०	गंभीर आरोग्य परिणाम

शांत खोलीतील ध्वनी पातळी अत्यंत कमी असल्यामुळे वातावरण आरामदायी व मनःशांती देणारे असते. अशा पातळीचा ध्वनी आरोग्यास सुरक्षित मानला जातो. सामान्य संभाषणातील ध्वनी पातळी सुरक्षित मर्यादित येते. या स्तराचा ध्वनी दैनंदिन

जीवनासाठी सामान्य असून त्याचा आरोग्यावर गंभीर परिणाम होत नाही. मात्र वाहतुकीमुळे निर्माण होणारा ध्वनी तुलनेने जास्त असतो. सतत अशा ध्वनीच्या संपर्कात राहिल्यास तणाव, चिडचिड, डोकेदुखी आणि मानसिक थकवा निर्माण होऊ शकतो. ८५ dB पेक्षा जास्त ध्वनी दीर्घकाळ ऐकणे धोकादायक ठरू शकते. रेल्वे इंजिनाचा आवाज अतिशय तीव्र असतो. या पातळीवरील ध्वनीमुळे कानांवर ताण येतो तसेच मेंदूवरही विपरीत परिणाम होऊ शकतो. दीर्घकाळ संपर्क आल्यास श्रवणशक्ती कमी होण्याचा धोका वाढतो. लाऊडस्पीकरमधून निर्माण होणारा मोठा आवाज तीव्र डोकेदुखी, चिडचिड आणि श्रवणदोष निर्माण करू शकतो. धार्मिक, सामाजिक किंवा राजकीय कार्यक्रमांमध्ये याचा अतिरेक आढळतो. विमान उड्डाणाच्या वेळी निर्माण होणारा ध्वनी अत्यंत धोकादायक असतो. अशा तीव्र ध्वनीमुळे गंभीर आरोग्य परिणाम, कायमस्वरूपी बहिरेपणा, मानसिक अस्वस्थता आणि हृदयविकाराचा धोका निर्माण होऊ शकतो. हे या तक्त्यातून स्पष्ट होते.

ध्वनी प्रदूषण नियंत्रणात्मक उपाय :

भूकंप, ज्वालामुखी, वादळे, भूमीपात, धबधब्याचे आवाज इत्यादी ध्वनी प्रदूषणाची नैसर्गिक उगमस्थाने असली तरी त्याचे प्रमाण अतिशय अल्प आहे. ध्वनी प्रदूषणाची मानवनिर्मित उगमस्थाने जास्त असून ती शहरात व नागरी भागात आहेत. यावर नियंत्रणात्मक उपाययोजना खालीलप्रमाणे देता येते.

१. सार्वजनिक ठिकाणी अथवा घरगुती कार्यक्रमात वापरण्यात येणाऱ्या ध्वनिवर्धकाचा वापर करताना त्याचा आवाज मर्यादित ठेवणे.
२. बॅन्ड, ढोल, ताशे, डिजे इत्यादी वाद्यांचा वापर व आवाज मर्यादित ठेवण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न करणे.
३. स्वयंचलित वाहनांच्या इंजिनांचा होणारा आवाज वाहनांच्या योग्य देखभालीने कमी करता येतो, त्यादृष्टीने लोकांमध्ये प्रसारमाध्यमाद्वारे जनजागृती करणे आवश्यक आहे.
४. स्वयंचलित वाहनांना सायलेन्सर बसविणे, वाहन वेगावर मर्यादा घालणे, शाळा, न्यायालय, दवाखान्याच्या परिसरात 'सायलेन्स झोन' निर्माण करणे व त्यात हॉर्न वाजवून शांतता भंग करणाऱ्यावर कठोर कारवाई करणे.
५. बसस्थानक, रेल्वेस्थानक, विमानतळ आदी आवाजाची उगमस्थाने दाट लोकवस्तीपासून दूर असावीत,
६. रस्त्याच्या दुतर्फा जास्तीत जास्त प्रमाणात डेरेदार वृक्ष लागवड करून हरितपट्टे विकसित करणे, यामुळे ध्वनीची तीव्रता कमी होईल.
७. ध्वनि अवरोधक तंत्र वापरून इमारतीचे बांधकाम करणे.
८. ध्वनिप्रदूषण नियंत्रणासाठी कडक कायदे करून त्याची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी व जनजागृती करणे.
९. औद्योगिक क्षेत्रांमध्ये कटाक्षाने ध्वनीरोधक तंत्रज्ञान वापरणे.
१०. जंगल व अभयारण्य परिसरात ध्वनी मर्यादा लागू करून शांतता क्षेत्र निर्माण करणे.
११. ध्वनिप्रदूषण करीत रस्त्यावरून जाणाऱ्या जाहिरातीच्या गाड्यांना पूर्णबंदी करावी.
१२. सांस्कृतिक कार्यक्रम पूर्व संमतीशिवाय करू नयेत व कोणत्याही परिस्थितीत कार्यक्रम रात्री १० वाजेपूर्वी संपवावेत.
१३. दीपावली क इतर धार्मिक उत्सवातही स्फोटक आवाजास ७० डेसीबलची उच्च मर्यादा घालून देण्यात यावी.
१४. स्वयंचलित वाहनाऐवजी सायकलचा वापर केल्यास ध्वनी प्रदूषण व इंधन प्रदूषण या दोन्हीवर नियंत्रण मिळविता येते.

संदर्भ

1. Erach Bharucha (2007) : A Textbook of Environmental Studies for Undergraduate Courses, First Edition, Orient Blackswan Pvt. Limited, Mumbai pp 82-112
2. चारपुरे विठ्ठल (२०१४) 'पर्यावरणशास्त्र' पाचवी आवृत्ती, पिंपळापुरे अँड कं. पब्लिशर्स, महाल नागपूर - ४४००३२
3. पाटील व्ही.जे., ढाके एस.व्ही. (२०१७) 'पर्यावरणशास्त्र परिचय' तृतीय आवृत्ती, प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव- ४२५००१
4. कुलकर्णी जी. एम., दीक्षित पी. पी., सोडगे, डिसले (२०१४) 'पर्यावरणशास्त्र' द्वितीय आवृत्ती, विद्या बुक्स पब्लिशर्स, औरंगपुरा, औरंगाबाद.
5. कुलकर्णी शिल्पा (२००८) 'पर्यावरण आणि समाज' प्रथम आवृत्ती, डायमंड पब्लिकेशन्स, १६९१ सदाशिव पेठ, शंकरप्रसाद बिल्डिंग, टिळक रोड पुणे] ४११०३०
6. कार्लेकर श्रीकांत (२००७) 'पर्यावरण समस्या निराकरण व क्षेत्र अभ्यास' द्वितीय आवृत्ती, डायमंड, पब्लिकेशन्स, १६९१ सदाशिव पेठ, शंकरप्रसाद बिल्डिंग, टिळक रोड पुणे] ४११०३०
7. पाथरे निला (२००६) 'पर्यावरण शिक्षण' प्रथम आवृत्ती, चैतन्य प्रकाशन, अनिरुद्ध अपार्टमेंट, कोल्हापूर ४१६ ०१२
8. सावंत प्रकाश (२००६) 'पर्यावरण शिक्षण' फडके पब्लिकेशन्स, न्यू महाद्वार रोड , कोल्हापूर - ४१६ ०१२
9. पर्यावरण संरक्षण अधिनियम, भारत सरकार
10. WHO Environmental Noise Guidelines
11. CPCB (Central Pollution Control Board) Reports